

המשנה האחרונה מסיימת באופן פלאי. מהו האופן בו מותר לאיש לגרש את אשתו? לכאורה רבי יהודה הנשיא היה צריך לפתוח את המסכת עם הדיון המרכזי הנ"ל! שהרי התורה אמרה "והיה אם לא תמצא חן.. מצא בה ערות דבר" ע"כ בראשית הדברים יש לעיין מה הסיבה לגירושין?

נראה לענ"ד שבצורה פשוטה שרוב הגיטין שעסקנו בהם היו שונים לגמרי. לעיל עסקנו בגיטין של חולים סופניים, אדם שהולך למדינת הים ועוד, אך המשנה שלנו מביאה סיפור אחר לגמרי. אולי את המאורע הכי דיעבדי שיש בעולם הגירושין, וכך לשון המשנה (שם צ.):

- בית שמאי אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר.
- ובית הלל אומרים: אפילו הקדיחה תבשילו, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר.
- ר' עקיבא אומר: אפי' מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: והיה אם לא תמצא חן בעיניו.

נחלקו התנאים באיזה אופן אפשר לגרש את האשה (נחלקו הראשונים והאחרונים האם זוהי עצה טובה, או איסור לגרש שלא עפ"י טעם אחד התנאים).

בית שמאי סוברים שאם מצא בה ערוות דבר, כלומר שהיא מזנה ופרוצה חייב לגרשה (המקרה היחיד שבו מותר לגרש). לעומת זאת בית הלל סוברים שאפשר לגרש אפילו אם הקדיחה תבשילו (שרפה או מלחה עיי' רש"י, אך הרמב"ם ביאר שהינו הקדחה במידות). רבי עקיבא סובר שאפילו מצא אשה 'אחרת' שיפה מאשתו יכול לגרשה, והדבר תמוה וצריך ביאור.

הגמרא מבארת במה נחלקו בית שמאי ובית הלל, ויש לשאול מה יסוד ושורש המחלוקת ביניהם? בירושלמי מובא ששיטת רבי עקיבא היא כשיטת ב"ה וזה לשון הגמרא (פ"ט הי"א):

כתיב (ויקרא טו) "והדנה בנדתה והזב את זוב" זקנים הראשונים היו אומרים, תהא בנדתה לא תכחול ולא תפקוס עד שתבוא במים. אמר להן רבי עקיבא משם ראיה? אם את אומר כן, אוף היא עצמה מביאה לידי כעירות והוא נותן את עיניו בה לגרשה. ואתי' דזקנים כבית שמאי. וזבדי עקיבא כבית הלל.

רבי עקיבא סובר שיש לאשה בימי נידותה ליפות את עצמה במיני איפור ובשמים, כדי שישים הבעל את עיניו על אשתו ולא ח"ו יתן עיניו לגרשה. ומוסיפה הגמרא, שהוא כשיטת בית הלל, ויש לעיין מדוע? שהרי בצורה פשוטה נראה שבמשנה הם חולקים!

נראה לענ"ד שיש לחקור, האם אופן היתר הגירושין הוא **סימן או סיבה**? כלומר, האם צריך סיבה מוחלטת כדי לגרש, או שמספיק סימן לדבר?

בית שמאי מבינים שכדי לגרש צריך סיבה איסורית, האשה זינתה וע"כ מותר לגרשה. אך בית הלל סוברים שיש כאן סימן לדבר. שהרי לכל אשה יצא פעם או פעמיים להקדיח את התבשיל, והרי זהו סיבה לגירושין? התשובה היא בודאי שלא, אלא ברור שהקדחת התבשיל זהו רק **סימן** לקשר קלוקל, לריב ולמדון. רבי עקיבא מוסיף לשיטת ב"ה שאפילו מצא אשה אחרת נאה הימנה, כלומר, לא שהוא פגש במקרה בשוק אשה, אלא שהוא חיפש ומצא! המציאה של האשה הנאה ממנה, זהו רק **סימן** לקשר פגום בין האיש לאשה, ובודאי שאין זו סיבה לגירושין! נראה לענ"ד שכך צריך להבין את הירושלמי, שרבי עקיבא כשיטת בית הלל.

המסכת מסתיימת בדרשה כואבת מאוד, ויש לעיין בקשר בין סוף הגמרא למשנה שפתחנו בה, וזה לשונה (צ):

אמר ר' אלעזר: כל המגרש אשתו ראשונה - **אפילו מזבח מוריד עליו דמעות**, שנאמר: "וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם, ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך".

רבי אלעזר מלמד אותנו שהגירושין אינם דבר פרטי בלבד, אלא הוא עניין כללי, היוצא מהזוג המפורד למשפחה הקרובה והרחוקה, עד הבית הגדול והקדוש שנקרא שם ה' עליו. ואפילו שם נמצא המזבח מוריד דמעות, ויש לדקדק: א. מדוע המזבח מכל כלי המקדש? שהרי היה אולי מתאים שהכרובים יבכו! ב. מדוע נאמר "**אפילו** מזבח.. מוריד דמעות"?

בית המקדש הוא המודל הכללי של כל בית פרטי בעם ישראל. המזבח הינו מקום הכפרה, והוא מתבטא בשני אופנים: א. בצניעות הבעל והאשה, בחינת "ירך המזבח". ב. המזבח "זה השולחן אשר לפני ה'", שאין מזבח שולחנו של אדם מכפר (עיין מנחות צז). האופן הראשון הוא עפ"י שיטת בית שמאי, שהפגם בערוות הדבר. האופן השני הוא עפ"י שיטת בית הלל, הקדחת התבשיל שעל השולחן (עיי' בספר תפוחי חיים).

המזבח הוא מקום חיבור השראת השכינה בין עמ"י לה', שם האש תמיד יוקדת ולא נכבית (עיי' מהר"ל, מהרש"א, ציץ אליעזר ועוד). איש ואשה, אש השכינה ביניהם י-ה, ואם ח"ו בטל י-ה נשאר רק אש ששורפת הכל, ואחרי השריפה יש טיפות נזליות של דמעות. שהאש פוררה הכל, ע"כ דווקא המזבח מוריד דמעות, שהאש שביניהם לא פעלה כראוי. ודקדק הציץ אליעזר (יד, צח) שבדרך כלל האדם שמעלה דבר על המזבח בוכה, בין מעצב ובין משמחה, אך בגירושין של איש ואשה- **אפילו** המזבח מצטרף ומוריד דמעות!

נראה לי לחדש בדעתי הענייה, **שמכל הכלים שבמקדש, הכלי שעובד הכי קשה ברצף ולא מפסיק אף פעם הוא המזבח!** "קיץ המזבח" כל הזמן מקריבים עוד ועוד קרבן, עוד קרבה לה' יתברך עוד ועוד, ללא הפסק! מהתמיד אל התמיד, כך שאין בפרשת התמיד אותיות ג' וט' (עיי' עוללות אפרים), כלומר אין גט- כי אל הזמן יש עבודה רציפה וחזקה! המזבח מוריד דמעות כאומר: תלמדו ממני, שרק עבודה ועוד עבודה, קרבן ועוד קרבה היא יסוד הקשר ביניכם- וכך תגיעו ל"אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה".